

absztrakt

Az **Absztrakt** a Közgazdaság- és Regionális Tudományi

Kutatóközpont tudományos hírlevele, amely közérthető és olvasható formában tájékoztat a központ három intézetében zajló munkáról, eredményekről, nyilvános programokról, közgazdaságtanról, regionális tudományról és a kapcsolódó tudományterületekről. Célunk, hogy betekintést nyújtsunk munkánkba és közelebb hozzuk a tudományt a mindennapi élethez.

Esszék

[Absztrakt < latin: abstract (elvont) < abs-, ab- (el; határozói előtag I.) + traho (húz, von)]

III. évfolyam 4. szám

2020. december 14.

Az önkormányzás álma és valósága Magyarországon: 1990–2020

Pálné Kovács Ilona (RKI, kutatóprofesszor, az MTA rendes tagja)

Megjelent: Gyergyák Ferenc (szerk.): A magyar önkormányzatok 30 éve. Tanulmányok, adatok, tények a helyi önkormányzatok három évtizedéből. Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, Budapest, 2020, p. 56–74.

„Több mint négy évtizedes szakmai munkásságom jelentős részét a magyar önkormányzati rendszer elemzésének szenteltem. Jelen tanulmány, bármennyire nagy a csábítás, nem újabb elméleti szintézis, amit rendre másra elkészítettem, nem csak különböző jubileumok alkalmából... Nem lesz azonban szigorúan felépített, tudományos evidenciákkal, empirikus kutatási tapasztalatokkal alátámasztott tanulmány sem. Műfaji szempontból talán az esszé kifejezés tükrözi a szándékot, hogy végig gondoljam, vajon az önkormányzás elvi lehetőségeivel éltünk-e az elmúlt évtizedekben, s ha nem, akkor milyen korlátok magyarázzák a jelenlegi, nem túl rózsás helyzetet.” **Tovább**

Az én és a Másik közötti határmegvonás járványidőszakban

Grünhut Zoltán (RKI, tudományos munkatárs)

Megjelent: Fokasz Nikosz–Kiss Zsuzsanna–Vajda Júlia (szerk.): Coronavirus idején. Replika Alapítvány, Budapest, 2020, p. 87–93.

„Talán általában is az esszéforma a legbölcsebb, ha az élet »nagy dolgait« akarjuk megvitatni, de bizonyosan ez a kifejezőmód a leghelyesebb, ha olyan kérdéseket teszünk fel, amelyek mindnyájunkat érintenek: hol vonjuk meg a határainkat – egyénileg és kollektíven – egy globális járványidőszakban? Milyen megismerési módok és praxisok irányítanak minket ebben? Mi lesz velem és a Másikkal? Kiben bízhatok?”

Tovább

KRTK interjú

A jó szakirodalom fantasztikus módon feldob

Timár Judit (RKI) 18 éves koráig Gyomán élt, és már gimnazista korában belekóstolt az önálló kutatás lelkesítő élményébe. Később matematika–földrajz szakos tanárként végzett a JATE-n, és bár a matematikát sohasem hagyta teljesen el, a földrajz vált az életén át tartó érdeklődése tárgyává. Az egyetem után Pilisvöröváron kapott általános iskolai tanári állást, de minden második hétvégén Gyomára utazott kutatni: vasúti forgalmat, piaci, iskolai stb. vonzásintenzitást számolni. Négy év tanítás után került az MTA Földrajztudományi Kutatóintézet békéscsabai osztályára. Azt vallja, az elmélet az a közös nyelv, aminek a segítségével bárhol kutatunk, kiválóan szót értünk egymással. **Tovább**

A földgáz jövője (is) érdekel

Szabó John – ahogy neve is árulkodik róla – 10 éves koráig Kanadában élt, szülei ekkor döntöttek a hazatelepedés mellett. Gyakornokként dolgozott a budapesti kanadai nagykövetségen, itt kezdett energiapolitikával, majd később ökológiai közgazdaságtannal foglalkozni. Siposs Zoltán interjújából kiderül, mit gondol a humánökológiai irányzatról, a földgáz jövőjéről, az energiaátmenetről, és beavat inspiráló könyvében. **Tovább**

Kutatások

A sorkatonaság munkaerőpiaci hatásai

A békeidőbeli sorkatonai szolgálat 2004-ig a 17 és 30 év közötti férfi lakosság állampolgári kötelezettsége volt Magyarországon. A munkapiacról való ideiglenes kilépés törést jelentett a sorkatonák karrierjében, ugyanakkor a kiképzés ideje alatt potenciálisan értékes, a munkapiacra is hasznosítható készségekhez és kapcsolatokhoz is hozzá lehetett jutni. **Reizer Balázs** (KTI) és **Háló Buda** (OTK Bank) kutatása arra derített fényt, hogy a 2003–2004-es években a sorkatonák szolgálatuk alatt körülbelül 2-3 százalékos bérelőnyt szereztek a be nem vonuló társaikhoz képest, miközben bevonulásuk előtt 20 százalékos bérhátrányban voltak. Hogyan eredményezhetett a hat hónapig tartó szolgálat ekkora mértékű bérnövekedést? A *Közgazdasági Szemlében* megjelent tanulmányukban a szerzők részletesen megvizsgálják azokat a mechanizmusokat, amelyek megmagyarázhatják ezt a jelentős változást. **Tovább**

Egyetemről a munkaerőpiacra

Köztudott, hogy a karrier alakulásában egyáltalán nem mindegy, hogy kik az egyetemi évfolyamtársaink. De mondható-e ennél több erről, bizonyítható-e ez a vélekedés? **Sebők Anna** (KTI) és **Ilyés Virág** (BCE) *Közgazdasági Szemlében* megjelent cikke a mesterszakon végzettek munkaerőpiaci esélyeit és munkahelyi kilátásait elemezve azt mutatja be, hogy az egykori szaktársak jelenléte egy-egy munkáltatónál nem csupán az elhelyezkedési esélyeket befolyásolja, hanem a betöltött állások minőségi jellemzőit is. Vagyis magasabb bért, előnyösebb, nagyobb presztízsű pozíciót kaptak azok, akiknek korábbi szaktársuk dolgozott már munkahelyükön. **Tovább**

Hogyan finanszírozhatók a startupok?

Az ígéretes induló cégek finanszírozásban a klasszikus kockázati tőke-alapok mellett kiemelt szerepet töltenek be az üzleti angyalok, az üzleti akceleratorok és inkubátorok, valamint a tőkét közösségi finanszírozás útján biztosító (*crowdfunding*) platformok. Mivel ezek a piaci szereplők viszonylag újak, működésükről még kevés tapasztalat gyűlt össze. Ezek megismerése segítheti a fejletlenebb kockázati tőke-piacokon a startupok megszületését és sikeressé válását. **Karsai Judit** (KTI) *Közgazdaságban* megjelent cikke áttekintést nyújt a

tőkefinanszírozó intézmények működéséről és fejlődési irányairól, beleértve a közöttük kialakuló együttműködést és versenyt, valamint a finanszírozott vállalkozásokra gyakorolt hatásukat. Fontos tanulság, hogy a korábbi vállalkozásaikat sikerre vivő alapítók – tapasztalataikkal és vagyonukkal – kulcsszerepet töltenek be a startupok talpra állításában. **Tovább**

Korai és időskori halálozások különbségei Európában

A munkaképes korú népesség halálozási arányaival kapcsolatban **Lackó Mária** (KTI) már korábban is rámutatott arra, hogy tekintélyes különbségek figyelhetők meg Európa „régii” piacgazdaságai, az „új” EU-tagállamok, valamint néhány szovjet utódállam között. Nemzetközi összehasonlító elemzésében a szerző a korai (64 év alatti) illetve az időskori (64 év feletti) 2009. évi mortalitási adatokat vizsgálja meg. Modellje az egyes országok lakosságának életkörülményeit és életmódját veszi számításba, így a gazdasági fejlettséget, az egészségügyi kiadásokat, a földrajzi elhelyezkedést, a légszennyezettséget, a képzettségi szintet, a dohányzási és égetettszefogyasztási szokásokat. Van-e hatása a hőmérsékletnek a halálra? Milyen mértékben súlyosbítja a rossz levegőminőség az életkilátásokat? Melyek az országonkénti legjellemzőbb egészségkárosító kockázati tényezők? Milyen különbségek figyelhetők meg a nemek között? Kiderül a *Közgazdasági Szemlében* megjelent elemzésből. **Tovább**

A közösségi alapú vidékfejlesztés eredményei Magyarországon

Az Európai Unió LEADER programja Európa-szerte támogatja a vidéki területek fejlesztését. Neve a francia „*Liaisons entre actions de développement de l'économie rurale*” kifejezés rövidítése, amelynek magyar megfelelője: „*kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében*”. **Nemes Gusztáv** (KTI) és **Magócs Krisztina** *Gazdálkodás* című folyóiratban megjelent tanulmányukban azt vizsgálták, hogy a közösségvezérelt helyi fejlesztésre irányuló támogatás milyen mértékben

és módon növelte az eredményeket, ami a hagyományos pályázatokkal nem valósult volna meg. Az elmúlt hat évben – az ország teljes vidéki térségét lefedve – megalakultak a helyi partnerségek, megtervezték a helyi fejlesztési stratégiáikat, és több mint 600 helyi felhívást jelentettek meg. Konkrét fejlesztések megvalósítására a vizsgált időszakban nem került sor. **Tovább**

Gazdasági felzárkózás az EU külső periferiáján

Az Európai Unió az elmúlt egy évtizedben olyan szabadkereskedelmi egyezmények tucatjait kötötte meg, amelyek az árukereskedelmen túl a kereskedelemmel összefüggő egyéb területeket is szabályozzák. Az unióval szomszédos régiók esetében azonban az egyezmények ennél is továbbmenve arra törekuszenek, hogy az érintett országok – tényleges csatlakozás nélkül is – az európai egységes piac részeseivé váljanak, és jogrendszerüket az európai minták alapján átalakítva versenyképes, növekvő gazdaságokat hozzanak létre. **Szigetvári Tamás** (VGI) műhelytanulmánya hat, az EU-val közvetlen szomszédságban lévő országot vizsgál. Ebből kettő, Albánia és

Törökország tagjelölt államok, amelyeknek a csatlakozási folyamat miatt jogrendszerüket is harmonizálniuk kell. A szerző a keleti szomszédságból Ukrajnát és Moldovát, a mediterrán térségből pedig Marokkót és Tunéziát elemzi.

Tovább

Magyarország helye az autóipar globális értékláncában

A autóipar globális szinten több mint 50 millió foglalkoztatottat érintő ágazat. Ha azt egyetlen országnak tekintenénk, akkor a világ hatodik legnagyobb gazdasága lenne, méretével olyan európai országokat előzne meg, mint Franciaország vagy Olaszország. Az ágazat a feldolgozóipar más területein működő vállalatok teljesítményét is befolyásolja, és mindemellett társadalmi szerepe is jelentős. A modernkori jólét szimbólumaként, az egyéni és társas mobilitás eszközeként katalizátorszerepet játszik a társadalmi kapcsolatok

fejlődésében. **Túry Gábor** (VGI) áttekinti az autózás jövőjét meghatározó globális folyamatokat, bemutatja az autóipari technológiaváltás főbb irányait, ezt követően pedig megvizsgálja a hazai innováció eredményeit, majd ezek alapján válaszol arra kérdésre, hogy Magyarország hol helyezhető el az autóipar globális értékláncában.

Tovább

Területi politikák Magyarországon, 2010—2020.

Czifrusz Márton (RKI) szerkesztésében megjelent az RKI szabadon letölthető önálló kötete, amely a Magyarországon tapasztalható és mérhető területi különbségek meghatározó folyamataiba kíván betekintést nyújtani. A kötet sajátossága, hogy a szerzők részterületenként - foglalkoztatás, lakáspiac, közszolgáltatások, egészségi kilátások stb. – rámutatnak egy-egy meghatározó társadalmi, területi vagy gazdasági kihívásra. A kötet időtávjának (2010–2020) kiválasztását több szempont indokolja. A kezdőévre a 2008-as gazdasági válság legkövetlenebb hatásai kibontakoztak, a kormányváltás, a fejlesztéspolitikai és közigazgatási irányváltás megtörtént. Ugyanakkor 2020 szintén fordulópontot jelent. Egyrészt 2020-ban zárul egy hétéves európai uniós fejlesztéspolitikai ciklus, másrészt a COVID-19 járvány várhatóan éles szakaszhatárt fog okozni a területi folyamatok egy részében. **Tovább**

Az Európával való azonosulás értékalapozottsága

Günhut Zoltán (RKI) *Politikatudományi Szemlében* megjelent tanulmányában az európai egységesüléssel kapcsolatos különféle elméleti irányzatokat olyan keretrendszerbe helyezi, amelynek két végpontján a kozmopolita alapállású európai egyesült államok eszméje áll, míg másikon a nacionalista elvű nemzetek Európája. A szétválasztás az egyén gondolkodásmódján, az ennek a másikhoz való viszonyulásán alapul. Kozmopolita megközelítésben mindez a másik elismerésén

keresztül zajlik: az én előtérbe helyezi azt, ami közös benne a másikkal, s így az elfogadhatóvá válik. Nacionalista perspektívában az azonosulásnak ez az elismerési komponense háttérbe szorul, ezért a másiktól való „megkülönböztetés” lesz a gondolkodásmód alapja. Milyen alapsémákon nyugszanak e különböző gondolkodásmódok, milyen szubjektív értékítéletek jellemzik őket, vannak-e nemzeti mintázatok Európa egyes országai között? A szerző Shalom H. Schwartz alapvető emberi értékekről szóló elméletét felhasználva keresi a választ arra, hogy napjainkban milyen beállítódások jellemzik Európa egyes országait. **Tovább**

Sebzetség és segítség két szociális munkás szakmai életútjában

„Aki segítő szakmát választ, az általában azért teszi ezt, mert az átlagosnál érzékenyebb, jobban érdeklik az emberi bajok. Segíteni akar, mert esetleg maga is tapasztalta már, milyen érzés segítségre szorulni. (...) Ugyanis az tud démont űzni, akit ismernek a démonok, aki ismeri a megszállottságot, de az utat is, amely kivezet a megszállottságból.” A Kozma Judit szociológustól származó idézet akár mottója is lehetne **Németh Krisztina**

(RKI) *Esélyben* megjelent tanulmányának, amelyben két szociális munkás szakmai életútját mutatja be. Sarolta és Zsuzsa nem csupán professzionális szociális munkások. Bántalmazottként egyéni módon vonják be a fájdalmas tapasztalataikat a segítség folyamatába. A tanulmány fő kérdése, hogy miként hatottak a gyerekkori és a párkapcsolati sérülések a két nő szakmai orientációjára és hogy hogyan válnak mindezek tudatosan használt erőforrássá napi gyakorlatukban. **Tovább**

Jelentés a lakhatási szegénységről, 2020.

Idén kilencedik alkalommal jelent meg a Habitat for Humanity *lakhatási szegénységről szóló jelentése*. A kötetben **Czifrusz Márton** (RKI) a központi költségvetés lakhatási kiadásokra fordított kiadásait elemzi. Leszögezi egyrészt, hogy az idei év a lakáspolitikai támogatások csúcsesztendeje volt, másrészt a koronavírus-válság a lakhatás, illetve a lakhatási szegénység folyamatait is oly mértékben átalakíthatja, ami fordulatot követel a kormányzat lakáspolitikai eszköztárában. 2020-ban az állam szociálisan nem célzott támogatásokra fordított kiadásai közel 11-szeresét teszik ki a rászorultsági alapon nyújtott támogatásoknak, ebben a tervek szerint pozitív változás áll be: jövőre ez az arány kilencszeresre mérséklődik. A jelenleg elérhető lakhatási célú eszközök közül továbbra is kiemelkedő a családi otthonteremtési kedvezmény (CSOK) és annak újabb eleme, a falusi CSOK. Bár a hozzáférés feltételei valamelyest enyhültek, és az igénybe vehető támogatások köre is bővült, ez az eszköz továbbra sem éri el a lakhatási szegénységben érintettek jelentős részét. **Tovább**

A szuburbanizáció környezetátalakító szerepe a győri agglomerációban

A szuburbanizáció a városkörnyéki települések népességyaradásának folyamata, amelyet egyrészt a városi lakosoknak, vállalkozásoknak, szolgáltatásoknak a város határán kívülre települése, másrészt a távolabb fekvő területekről a város vonzáskörzetébe költözések alakítanak. A jelenség szinte törvényszerűen követi a városok robbanásszerű fejlődését. A szuburbanizációval párhuzamosan a város növekedése rendszerint – a város körüli gyűrű kiterjedése mellett – megáll. **Hardi Tamás** (RKI) és szerzőtársa tanulmányában a győri várostérség térbeli folyamatainak két évtizedes változását követi nyomon. A kitelepülés és a beépítés ilyen mértékben korábban nem volt jellemző erre a területre. A nagyszámú kiköltöző és az átalakuló gazdaság egyszerre alakítja a városkörnyéki tér tájképét, felszínét, beépítettségét, ami környezeti problémákat is okozhat az elkövetkezendő évtizedekben. A tanulmány a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán, 2020. március 26–27-re tervezett, de a koronavírus-járvány miatt elhalasztott *Társadalomföldrajzi folyamatok Kelet-Közép-Európában: problémák, tendenciák, irányzatok* című konferencia kötetében olvasható. **Tovább**

A társadalmi közfelelősség intézményesülése a közigazgatásban

A társadalmi felelősségvállalással foglalkozó elméletek sokáig elsődlegesen a vállalatokra összpontosítottak a vállalati társadalmi felelősségvállalás (*corporate social responsibility*) különböző értelmezéseivel. A közzféra léte hagyományos értelemben alapvetően a társadalmi jóllét szolgálatára irányul, ezért a közelmúltig nem igen merült fel, hogy a köz jóllétének a növelésére irányuló tevékenységgel külön is foglalkozni kell. A társadalmi közfelelősség-vállalás (*public Social Responsibility*) fogalma merőben új szemléletet

tükröz: azon tevékenységegyüttesre utal, amelyek túlmutatnak a jogszabályokban megfogalmazott kormányzati feladatellátáson. **Nárai Márta**, az RKI tudományos munkatársa és szerzőtársa a *Nemzeti Közzolgálati Egyetem kiadványában* megjelent tanulmányukban bemutatják a GVH és az MNB, valamint két önkormányzat, Budaörs, Alsómocsolád társadalmi közfelelősség-vállalási tevékenységét. Ezek a szerzők szerint mintaként szolgálhatnak más közintézmények számára. **Tovább**

Brexit. Ugrás az ismeretlenbe (könyvajánló)

Jelenleg még nem lehet tudni, hogy Nagy-Britannia pontosan milyen feltételekkel távozik 2020. december 31-én az Európai Unióból, nyer vagy veszít a kilépéssel, és hogyan alakulnak nemzetközi kapcsolatai mind egykori európai szövetségeseivel, mind azon nemzetekkel és intézményekkel, amelyekkel a kilépés után szabadon határozhatja meg jövőbeli együttműködésének irányait. *Losoncz Miklós* *Brexit. Ugrás az ismeretlenbe* című könyve ugyanakkor számos lényeges tény, ismeret, összefüggést tartalmaz, amelyet érdemes tudni a brexitről tartott népszavazásról, az EU-ból való brit kilépés okairól, feltételrendszeréről és lehetséges hatásairól. **Kőrösi István** (VGI) könyvajánlóját a *Közgazdasági Szemle* novemberi számában olvashatják. **Tovább**

Cikkajánló

Túry Gábor: **Elhúzódó válságra készülhetünk az autóiiparban?**

G7.hu, 2020. november 29.

KRTK –Portfolio Blog

A *KRTK a Portfolio.hu* pénzügyi gazdasági hírportállal együttműködésben **közös blogot** indított, ahol a KRTK kutatói osztják meg gazdaságelemzési írásaikat.

Bíró Péter, Horn Dániel: **Önkéntes online mentorálás optimális összekötéssel** — 2020. november 30.

Szunomár Ágnes: **Az ázsiai vállalatok előtt a kaput megnyitni nem kell félnek jó lesz** — 2020. november 17.

Bálint Dóra: **Miről mesél a térkép? – A telekocsi-utasszámok alakulása a koronavírus-járvány idején** — 2020. november 13.

Adamecz-Völgyi Anna: **Milyen messze eshet az alma a fájától? Elsőgenerációs egyetemisták a padok között.** Mit adhat a felsőoktatás a hátrányos helyzetűeknek? — 2020. november 10.

Vasárus Gábor László: **Elfelejtett külterületek: küzdelem a városok peremén.** Ellentétek jellemzik a vidéki agglomerációt. — 2020. október 30.

Bíró Péter: **Már Magyarországon is súlyos betegeket mentenek az intelligens algoritmusok.** Optimalizáló eljárások a vesetranszplantációban. — 2020. október 21.

Deák András: **Egy unortodox gazdasági sztori a régióból – a belarusz modell.** Életképes, vagy halálra van ítélve? — 2020. október 16.

Weiner Csaba, Szép Tekla (Miskolci Egyetem): **Mire mentünk a rezsicsökkentéssel?** Jól járt a lakosság a döntéssel? — 2020. október 13.

Lennert József: **Ábrákon mutatjuk, hol fognak lakni a magyarok 2051-ben - és mennyien maradunk.** Egyes területek elnéptelenednek, máshol növekedés lesz. — 2020. szeptember 30.

Biedermann Zsuzsánna: **Áldás vagy átok a gyémántvagyon?** Avagy hogy (nem) lehet kitörni a "holland korból". — 2020. szeptember 25.

Programajánló

december 14. 10.00 **Chinese Investment in Europe** nemzetközi online konferencia a VGI társ szervezésében.

Program

december 21–22. 9.00 **Magyar Közgazdaságtudományi Egyesület éves konferenciája** (online) a KTI és a Corvinus Egyetem szervezésében. **Program**

Kiadó: Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont **Székhely:** 1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.

Szerkesztők: Balabán Zsuzsa, Siposs Zoltán **Olvasószerkesztő:** Patkós Anna

Feliratkozás/Leiratkozás